

KESİŞİMSELLİK YAKLAŞIMI BAĞLAMINDA MÜLTECİ ÖĞRENCİLER

REFUGEE STUDENTS IN THE CONTEXT OF INTERSECTIONALITY APPROACH

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat ARIK

Hatay Mustafa Kemal Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Sosyoloji Bölümü,
frhtark@gmail.com

Hatay / Türkiye

ORCID: 0000-0003-4524-2292

ÖZET

Türkiye dünyada en fazla mülteci barındıran ülke konumunda olmakla birlikte bu nüfusun oldukça büyük bir çoğunluğu Suriye'den gelen geçici koruma statüsündeki göçmenlerdir. Genç nüfusun sayısının da bir hayli fazla olduğu bu göçmen grubunda, Türkiye'deki üniversitelere kayıt yaptıran öğrenci sayısı giderek artmaktadır. Fakat eğitim hayatı bir taraftan avantajlar sağlarken bir taraftan da göçmenlerin yaşadıkları dezavantajları su yüzüne çıkarmaktadır. Çalışma geçici koruma altındaki öğrencilerin eğitim hayatında yaşadıkları avantaj ve dezavantajları ortaya çıkarabilmek adına kesişimsellik yaklaşımını temel almıştır. Böylelikle çalışma göç ve eğitim konusuna farklı ve özgün bir bakış kazandırmayı amaçlamaktadır. Kesişimsellik yaklaşımı bir bireyin sahip olduğu ırk, etnisite, cinsiyet, sosyo-ekonomik sınıf, yaş, engellilik, vb. gibi farklı kategorilerinin kesişmesi ve birbirini etkilemesi ile ortaya çıkan sosyal konumunu ifade etmektedir. Nitel araştırma tasarımına sahip çalışmada Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'nde eğitim alan 13 öğrenci ile yarı yapılandırılmış soru formları kullanılarak derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadığı eşitsizlikleri sadece mülteci/göçmen olmaya bağlanarak açıklamanın yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yerine toplumsal cinsiyet ve roller, akademik dil yetersizliği, düşük sosyo-ekonomik durum, dijital yetersizlik ve bölünme, aile ve çalışma ortamı, vb. gibi faktörlerin birbirini etkilediği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Eğitim, Kesişimsellik Yaklaşımı

ABSTRACT

Turkey is the country hosting the highest number of refugees in the world, and a large majority of this population is refugees with temporary protection status from Syria. In this immigrant group, where the number of young populations is quite high, the number of students enrolling in universities in Turkey is increasing. However, education life provides advantages on the one hand, and on the other hand brings the disadvantages experienced by immigrants to the surface. The study is based on the intersectionality approach in order to reveal the advantages and disadvantages of students under temporary protection in their education life. Thus, the study aims to give a different and original perspective to the subject of migration and education. The intersectionality approach refers to the social position of an individual that emerges when different categories such as race, ethnicity, gender, socio-economic class, age, disability, intersect and affect each other.

In the study, which has a qualitative research design, in-depth interviews were conducted with 13 students studying at Hatay Mustafa Kemal University using semi-structured question forums. As a result of the study, it has been revealed that it is insufficient to explain the inequalities experienced by Syrian students in the education process by simply linking them to being refugees/immigrants. Instead, it has been understood that factors such as gender and roles, academic language deficiency, low socio-economic status, digital inadequacy and division, family and work environment, etc. affect each other.

Keywords: Refugees, Education, Intersectionality Approach

1.GİRİŞ

Türkiye dünyada en çok mülteci nüfusuna sahip ülkelerin başında gelmektedir. Bununla birlikte Türkiye, son yıllarda yaşanan iç savaş sebebiyle Suriye'den en çok göç alan ülkelerden bir tanesidir. UNICEF'in (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) raporuna göre 2019 yılının Ekim ayı itibariyle, Türkiye'de kayıtlara geçmiş yaklaşık 3,7 milyon geçici koruma altında Suriyeli nüfus bulunmaktadır. Türkiye'deki yoğun göçmen ve mülteci nüfus en çok İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Adana gibi illerde bulunmaktadır (UNICEF, 2019: 11-12). Bunun dışında kayıt dışı nüfusun varlığı da bilinmektedir. Bu durum ekonomiden kültürel hayata, eğitimden sosyal değişmeye kadar pek çok alanda yeni tartışma konularının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu konulardan bir tanesi de eğitim alanında görülmektedir. Çünkü birçoğu eğitim çağında olan çocuk ve gençlerin de yoğun olduğu göçmen grup için Türkiye'de eğitim fırsatı yakalamak oldukça önemli konulardan biri haline gelmiştir. UNICEF'in aynı raporuna göre 2019 yılının Ekim ayı itibariyle Türkiye'de eğitim çağında olan geçici koruma altındaki çocuk sayısı 1 milyonun üzerindedir (UNICEF, 2019: 12). Türkiye'nin sağladığı eğitim imkânları ise birçok ülkenin aksine Suriyeli nüfusun ilk, orta ve yüksek kademelerde eğitim alması noktasında pek çok kolaylıklar sağlamıştır.

Türkiye, geçici koruma altındaki tüm çocuklara UNICEF, UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği), IOM (Uluslararası Göç Örgütü), çeşitli sivil toplum kuruluşları, vb. gibi ulusal ve uluslararası paydaşlar ile iş birliği içerisinde eğitim imkânları sağlamaktadır. Buna göre geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların %60'ından fazlasına gerek devlet okullarında gerekse geçici eğitim merkezlerinde (GEM) eğitim imkânları sunulmaktadır. Bu imkânlar arasında eğitim koşullarının iyileştirilmesi, dil bariyerlerinin aşılması, eğitime olan farkındalığın artırılması, kayıt süreçlerinde yaşanan sıkıntıların kolaylaştırılması, vb. gibi fırsatlar da sunulmaya çalışılmaktadır (UNICEF, 2019: 8-9).

Eğitimin ilk ve orta kademesinde sağlanan bu imkânlar üniversite okumak için yükseköğrenime devam etmede ise çok önemli bir yer tutmaktadır. T. C. Göç İdaresi'nin raporuna göre Türkiye'deki üniversitelerde okuyan toplam Suriyeli uyruklu öğrenci sayısı 2021 yılı itibariyle 37.236'dır. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'nde (HMKÜ) okuyan Suriye uyruklu öğrenci sayısı ise 437'dir (Göç İdaresi, 2021).

Türkiye'deki geçici koruma altındaki nüfusun eğitim hayatıyla ilgili ulusal literatürde çeşitli çalışmalar yapılmış, konuyla ilgili beklentiler, sorunlar ve planlar tartışılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar arasında üniversite eğitimine odaklanan çalışmalara bakıldığında konunun genellikle uyum ve entegrasyona odaklandığı veya akademik başarı çerçevesinde ele alındığı görülmektedir. Bu nedenle eldeki çalışma kesişimsellik yaklaşımına odaklanarak konuyu kendine has özgün bir kuramsal ve kavramsal çerçeve etrafında tartışmaya açmaktadır. Ayrıca Hatay'ın Suriye ile hem sınır hem de kültürel ve dilsel yakınlığı olması, şimdiye kadar yapılmış çalışmalardan bir farklılık arz etmektedir. Bu farklılığın daha zengin ve çoklu bir bakış açısı sunacağı düşünülmektedir. Böylece hem sistemle ilgili hem de bireysel anlamda kesişen noktaların ve buna bağlı ortaya çıkan çoklu (dez)avantajların görünür hale gelmesini amaçlamaktadır.

2.KESİŞİMSELLİK YAKLAŞIMI

Kesişimsellik, ilk olarak 1970'ler ve 80'lerde eleştirel siyah feminizm tartışmalarında ortaya çıkmıştır (Gross, Gottburgsen ve Phonex, 2016: 52). O dönemin sosyal atmosferinde Afrikalı-Amerikalı kadın aktivistler iş, eğitim, istihdam ve sağlık hizmetleriyle ilgili ihtiyaçlarının nasıl olup da ırkçılık karşıtı sosyal hareketlerin, feminizmin ve işçi hakları için örgütlenen sendikaların gözünden kaçtığına dair bir bilmeceyle karşı karşıya kalmışlardır. Çünkü bu toplumsal hareketlerin her biri, bir kategoriyi diğerlerinin üzerine çıkarmıştır. Örneğin, sivil haklar hareketi ırk; feminizm cinsiyeti, sendikalar ise sadece sınıfı ön plana çıkarmıştır. Fakat Afrikalı-Amerikalı kadınlar aynı anda hem siyah hem kadın ve işçi olduklarından, toplumsal eşitsizliğe ilişkin bu tek odaklı bakış açısı, karşılaştıkları karmaşık toplumsal sorunları ele almak için oldukça yetersiz gelmiştir. Böylece siyah kadınlar, karşılaştıkları problemlere çok boyutlu bakabilmek adına kesişimselliği analitik bir araç olarak kullanmışlardır (Collins ve Bilge, 2020: 13). Bu tartışmaların devamında kesişimsellik kavramı, eleştirel ırk teorisi kapsamında, teorik ve akademik anlamda ilk kez K. Crenshaw (1989) tarafından dile getirilmiştir.

Kesişimsellik yaklaşımı, bir bireyin bulunduğu toplumsal konumun ırk, etnisite, cinsiyet, sınıf, yaş, engellilik, vb. gibi farklı kategorilerin kesişmesi ve birbirini etkilemesi ile oluştuğunu ileri süren yaklaşımdır. Diğer bir ifade ile kesişimsellik yaklaşımı, tüm bu farklı sosyal kimlik kategorilerinin sadece bir tanesinin bireyin bulunduğu sosyal konumu tek başına etkilediği yaklaşımına karşı çıkmaktadır. Fakat bundan ziyade bu sosyal kimlikler (veya sosyal kategoriler) birbirlerini karşılıklı olarak etkileyerek dönüştürme potansiyeline sahiptir. Tüm bu kategoriler karşılıklı olarak birbirlerini şekillendirmektedir. Böylece kişinin içerisinde bulunduğu ve onu etkileyen toplumsal konumu ortaya çıkarmaktadır. Bu durum hem avantaj hem de dezavantaj sağlayabilmektedir. Böylece kesişimsellik yaklaşımı bireyin içerisinde bulunduğu sosyal konumu belirlemede ilişkisel ve çok kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır.

Collins ve Bilge (2020: 12) kesişimsellik yaklaşımının ne olduğuna dair literatürde hem birbirine benzeyen hem de birbirine zıt ifadelerin yer aldığını belirtmektedir. Fakat onlara göre kesişimsellik yaklaşımı en genel ve basit haliyle şu şekilde ifade edilebilir:

“Kesişimsellik, kesişen güç ilişkilerinin kişilerin günlük yaşamdaki bireysel deneyimlerin yanı sıra çeşitli toplumlardaki sosyal ilişkileri nasıl etkilediğini araştırır. Bir analitik araç olarak kesişimsellik, ırk, sınıf, cinsiyet, cinsellik, ulus, yetenek, etnik köken ve yaş kategorilerini (ve daha fazlası) birbiriyle ilişkili ve karşılıklı olarak birbirini şekillendiren faktörler olarak görür. Kesişimsellik, dünyadaki, insanlarda ve insan deneyimlerindeki karmaşıklığı anlamının ve açıklamanın bir yoludur.”

Bu tanıma göre belirli bir zamanda ve belirli bir toplumda, örneğin ırk, sınıf ve cinsiyet ve benzerine ilişkin iktidar ilişkileri ayrık ve birbirini dışlayan olgular değildir. Onlar daha çok birbirleri üzerine inşa edilir ve birlikte çalışırlar. Bu kesişen güç ilişkileri genellikle görünmez olmakla birlikte, toplumsal dünyanın tüm yönlerini etkilerler (Collins ve Bilge, 2020: 12).

Kesişimsellik çalışmaları cinsiyetçilik, ırkçılık ve sınıfsal farklılık gibi eşitsizlik üreten sistemlerinin karmaşık güç ve (dez)avantajlılık ilişkileri üretirken kesiştiği yolları belirlemek, tartışmak ve ele almakla ilgilenmektedir (Nichols ve Stahl, 2020: 1).

Kesişimsellik yaklaşımı 21.yüzyılın ilk yıllarında akademisyenler, politika savunucuları, aktivistler gibi çeşitli gruplar tarafından oldukça benimsenen ve kullanılmaya başlanan bir yaklaşım haline gelmiştir. Kadın çalışmaları, etnik çalışmalar, kültürel çalışmalar, medya çalışmaları gibi disiplinler arası iş birliğinin olduğu çalışma alanlarında ve sosyoloji, siyasal bilimler, tarih ve diğer geleneksel bilimlerde de yine kesişimsellik yaklaşımı konuşulmaya başlanmıştır (Collins ve Bilge, 2020: 12).

Kesişimsellik yaklaşımı Türkiye literatüründe yeni tartışılan bir konu olmasına rağmen uluslararası literatürde son zamanların en çok çalışılan teorik yaklaşımlarından biridir. Kesişimsellik yaklaşımı toplumsal cinsiyet, eşcinsellik, sınıf, ırk, etnisite, göçmenlik gibi farklı alanları bir araya getirerek yeni bir perspektif sunmaktadır.

3.EĞİTİMDE KESİŞİMSELLİK YAKLAŞIMI

Eğitim, toplumsal eşitsizlikleri gidermede önemli bir olgu olmasına rağmen, aynı zamanda var olan eşitsizlikleri devam ettirme ve derinleştirme potansiyeline de sahiptir. Özellikle alt sosyo ekonomik sınıflardan gelenlerin eğitim sisteminde daha dezavantajlı olduğu bilinmektedir. Gross, Gottburgsen ve Phonex'in (2016: 51) de belirttiği gibi yaşam seyri ve kuşaklar boyunca eğitim sosyal eşitsizliklerin önemli bir belirleyicisi olmuştur ve eğitim sistemi bu eşitsizlikleri üretmede her zaman önemli bir alan olmuştur.

Eğitimde kullanılan kesişimsellik yaklaşımının temel hedefi, bireylerin sahip oldukları farklı sosyal kimliklerin ve kategorilerin eğitim fırsatlarına erişmeyi, eğitim almayı, akademik başarıyı ve kampüsteki sosyal uyumu etkilemede nasıl bir role sahip olduğunu anlamada analitik bir bakış açısı sağlamaktır.

Yükseköğretimler ve üniversiteler yeterli maddi imkânı bulunmayan veya ırkından, cinsiyetinden, etnik kökeninden, vatandaşlık durumundan, yerli olup olmamasından, vb. kaynaklı olarak ayrımcı engellerle karşılaşan öğrencileri içermektedir. Üniversiteler, adalet isteyen ancak kampüste çok farklı deneyimler yaşayan ve çok farklı ihtiyaçları olan öğrencilerle doludur. Bu nedenle kesişimsellik yaklaşımı kampüslerdeki farklı deneyimleri görmek, keşfetmek, ortaya çıkarmak, anlamak ve daha eşit bir kampüs ortamı sağlayabilmek için uygun bir analitik araçtır (Collins ve Bilge, 2020: 13).

Eğitimde kesişimsellik yaklaşımı aslında şunu görmemizi sağlamaktadır: Farklı bir ülkede göçmen, mülteci veya sığınmacı kimliğiyle eğitim almak, kadın veya erkek olmak, genç veya yaşlı olmak, engelli olmak, ekonomik olarak yetersiz olmak, vb. faktörler bir araya gelerek kişinin içerisinde bulunduğu konumu ve aynı zamanda geleceğini oluşturmada kesişmektedir. Kişinin yaşadığı dezavantajlılık durumu veya eşitsizlikler bunların sadece basit birer toplamı değildir. Fakat daha ziyade bunlar birbirini etkilemekte ve yeniden üretmektedir. Yani bir yerlerde kesişmektedirler. Bu nedenle kişilerin deneyimlediği eşitsizlikler çok boyutludur. Çok farklı ve çok çeşitlidir. Deneyim biriciktir, tektir. Örneğin mülteci ve sığınmacı statüsüne sahip öğrencilerde erkeklerin sayısının kadınlara oranla daha az olması, onların toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgilidir ve erkek olmak ve göçmen olmak kesiştiğinde birbirini etkileyerek eğitim sisteminde bir dezavantajlılık yaratırlar. Çünkü toplumsal anlamda bakıldığında ataerkil kültürlerde erkeklerin çalışması ve ailenin geçimini sağlaması daha yaygındır. Bu da göçmen veya sığınmacı erkeklerin ev sahibi ülkede eğitim açısından dezavantajlı bir konumda olması ile sonuçlanmaktadır. Bu nedenle tek bir sosyal kategori yerine, kesişen sosyal kategorilerin nerelerde düğümlendiğini anlamaya çalışmak çok önemlidir. Eğitim sistemini inceleyen çalışmalarda tek bir kategoriye (sosyal kimliğe) odaklanmanın eksikliğine değinen Tefera, Powers ve Fischman (2018: viii) da eğitim çalışmalarında kesişimsellik yaklaşımının bu tek boyutun ötesine geçilmesinde hem kavramsal hem de ampirik olarak önemli bakış açısı kazandıracığını belirtmektedirler.

3.1.Eğitimde Kesişimsellik ve Dijital Bölünme

Pandemi döneminde eğitim sisteminde yüz yüze eğitimden dijital ortamlara doğru bir kayma olmuştur. Özellikle virüsün bulaş riskini her alanda minimuma indirme çabaları kapsamında, Türkiye'de yaklaşık iki yıl boyunca eğitim dönemi uzaktan gerçekleştirilmiştir. Böylece ilköğretimler EBA (Eğitim Bilişim Ağı) üzerinden eğitim süreçlerine devam ederken, üniversite öğrencileri ise dersleri genellikle *Zoom*, *Google Meet*, *Webex*, vb. gibi çeşitli dijital platformlar üzerinden almışlardır.

Bu dönemde tartışılan konulardan bir tanesi de bazı kişilerin veya sosyal grupların bilgisayar, akıllı cep telefonu, vb. gibi dijital iletişim aletlerine veya internet gibi iletişimi kolaylaştırıcı bir ağa sahip olup olmamasıydı. Bahsi geçen bu sosyal gruplardan bir tanesi ise Türkiye'de nüfusu bir hayli fazla olan ve üniversite eğitimi alan Suriye'den gelen yabancı uyruklu öğrencileridir.

Çünkü mülteci olma, buna bağlı olarak sınıfsal anlamda ortaya çıkan dezavantajlar, cinsiyet eşitsizliği gibi olgular eğitimin dijital ortamlar üzerinden verilmesinde akademik başarıyı, kampüs hayatını ve sosyal uyumu doğrudan etkilemektedir. Tüm bunlar “dijital bölünme” kavramı etrafında tartışılabilir.

Eğitimde kesişimsellik yaklaşımı ve dijital bölünme arasında önemli ve kuvvetli bir bağ bulunmaktadır. Covid-19 salgını eğitimde eşitlik ve dijitalleşme arasındaki ilişkiyi güncel bir boyuta taşımıştır. Çünkü teknoloji, kolaylaştırıcı ve güçlendirici özelliklere sahip olmanın yanı sıra dijital bölünmelere ve eşitlik için potansiyel bir engel olma özelliğine de sahiptir. Son yıllarda dijital teknolojilerin azınlıklar ve farklı etnik gruplara ne türden (dez)avantaj sağladığına dair çalışmalar da giderek çoğalmaktadır (Gandolfi, Ferdig ve Kratoski, 2021: 2-3).

Gandolfi ve arkadaşları (2021) eğitimde kesişimsellik ve dijital bölünme arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında dijital bölünmenin *ekonomik, elverişlilik (usability) ve güçlendirici* olmak üzere üç boyutu olduğunu belirtmişlerdir. Bu üç grup da özellikle etnik ve azınlık gruplar için önem taşımaktadır. Gandolfi ve arkadaşlarının sunduğu bu üçlü bakış açısı bu çalışma için merkezi ve önemli bir çerçeve oluşturmuştur. Özellikle Suriye gibi bazı ülkelerde internete veya dijital teknolojilere erişim ve ulaşım imkânlarının daha kısıtlı olduğu düşünüldüğünde böyle bir çerçeve eğitimde kesişimsellik yaklaşımında üzerinde durulması gereken bir boyut olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu üç faktörden *elverişliliğe dair dijital bölünme*, dijital aletleri, programları ve platformları kullanabilmeyi bilmek kadar bunların ne kadar kullanışlı olduğuyla da ilgilidir. Bu nedenle pandemi döneminde uzaktan eğitim almak buna benzer bazı önemli konuları gündeme getirmektedir.

Diğer faktör olan *ekonomik dijital bölünme* mevcut ekipmanlara ulaşım ulaşamamak ile ilgilidir. Öğrencilerin uzaktan eğitim alabilmesi için birer kişisel bilgisayarının veya en azından akıllı cep telefonlarının olması çok önemlidir.

Üçüncü ve son faktör olan *güçlendirici dijital bölünme* ile anlatılmak istenen ise ev ortamının ve günlük rutinlerin ders sürecine olan etkilerini dile getirmektedir. Suriyeli öğrencilerin ev ortamlarının genellikle kalabalık, çok kardeşli veya birden fazla ailenin yaşadığı haneler şeklinde olabildiği ön planda tutulduğunda, uzaktan eğitimin böyle aileye sahip öğrenciler için daha zor olacağı söylenilebilir. Bu konuda Gandolfi ve arkadaşları (2021: 6) özellikle düşük gelirli ve göçmen öğrencilerin uzaktan eğitim sisteminde problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir.

4.EĞİTİM, GÖÇ VE EŞİTSİZLİKLER

Sınıf, etnisite, ırk, cinsiyet, kent veya kırdaki yaşamış olma, göç etmiş olma, gibi birtakım sosyal kimlikler ve faktörler eğitimdeki eşitsizlikleri yeniden üretmede etkili faktörlerdendir. Kesişimsellik yaklaşımı ise buradaki avantaj ve dezavantajları görmemizi sağlayan bir gözlük, bir bakış açısı sunmaktadır. Çünkü tüm bu sosyal kimliklerin ve faktörlerin toplamıyla değil, ancak birbirini etkilemesi, pekiştirmesi ve dönüştürmesi ile birtakım eşitsizlikler kendisini göstermektedir. Bu nedenle göçmen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştığı dezavantaj ve eşitsizlikleri anlamada kesişimsellik teorisi çok boyutlu bir perspektif sağlamaktadır.

Eğitim ve kesişimsellik yaklaşımı birlikte ele alan çalışmalar, toplumsal cinsiyetin etnik kökenle birleştiğinde ortaya çıkardığı (dez)avantajların neler olduğuna ve bunların nasıl deneyimlendiğine odaklanmaktadır. Toplumsal cinsiyet bu çalışmalarda genellikle marjinalize edilmiş nüfusların deneyimini her zaman etkileyen ve şekillendiren bir faktör olarak ele alınmaktadır. Toplumsal cinsiyet ve etnik kökenin kesiştiği noktaları vurgulayan çalışmalarda görüldüğü üzere, buradaki vurguya çoğunlukla çok ırklı feminist söylem (multi-racial feminist discourse), kod değiştirme ve konumsallık gibi kavramsal çerçeveler de eşlik etmektedir (Nichols ve Stahl, 2019: 6). Erkek olmanın, göçmen kökenli olmanın ve alt sosyal sınıflardan olmanın, eğitim niteliklerinin kazanılması için dezavantajlar ve eşitsizlikler yarattığı görülmüştür. Ancak, bu eşitsizlik eksenlerinin hiçbirisi kendi başlarına eğitim eşitsizliklerini açıklamaya yeterli değildir.

Bunun yerine, eşzamanlı olarak çalışırlar ve karşılıklı olarak yapıcıdırlar (Gillborn ve Mirza, 2000). Kesişimsellik kavramı bu eşzamanlılığı yararlı bir şekilde vurgulamaktadır.

Dryden-Peterson (2015) Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrenim gören mülteci öğrenciler üzerine yaptığı araştırmasında, mülteci geçmişine sahip olmanın öğrencinin sosyal ve akademik hayatı üzerinde çok önemli bir etken olduğunu, fakat çalışmaların genellikle bu durumu gözünden kaçırdığını ve öğrencilerin sadece göç sonrası hayatına odaklanıldığını belirtmektedir. Araştırmacı bu çalışmada Mısır'da yaşayan Suriyeli öğrenciler de dâhil olmak üzere, Somali, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Myanmar gibi ülkelerden farklı ülkelere göç etmiş öğrenciler üzerine çalışmasını gerçekleştirmiştir.

Suriyeli öğrencilerin eğitim süreciyle ilgili uluslararası literatürde akademik ve sosyal entegrasyon çalışmalarının ön planda olduğu görülmektedir. Al-Almadani'nin (2018) yaptığı çalışmada dil öğrenmenin öğrencilerin okula olan uyumunda önemli bir faktör olduğu belirtilmiştir. Hatta kendilerine güven, okula ve yaşadıkları yere hissettikleri aidiyet, entegrasyon ve pozitif sosyal sosyal ilişkiler geliştirmede dil öğrenmenin oldukça etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Al-Almadi, mülteci olmak gibi, öğrencilerin sahip olduğu geçmiş deneyimlerin yine bu süreçte göz ardı edilmemesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Türkiye'de üniversite eğitimi alan Suriyeli öğrencilere yönelik olarak yapılan çalışmalarda da yine uyum ve entegrasyona yönelik araştırmalar dikkat çekmektedir. Bunlardan Kaya ve Şahin'in (2021) gerçekleştirmiş olduğu çalışmaya göre, ekonomik kaynakların hem sosyal uyumu hem de akademik entegrasyonu etkilediği belirlenmiştir. Yine bu çalışmada öğrencilerin kendilerine ait bir çalışma odasından mahrum olmaları eğitim sürecini etkileyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca uyum ve entegrasyonu etkileyen önemli faktörlerin arasında dil yetersizliği ve mülteci olma faktörleri önemli boyutlar olarak belirlenmiştir.

Türkiye'de öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin sosyal uyumu ve akademik başarısına odaklanan çalışmalardan Akkaya ve arkadaşlarının (2018) Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi kapsamında yapmış oldukları çalışmaya göre, cinsiyetler açısından öğrenciler arasında bir farklılık olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu kadındır. Öte yandan aynı çalışmada çoğu öğrencinin ailelerinin mülteci kamplarında kalıyor olması aidiyet sorunlarını beraberinde getirmiştir. Bu durum entegrasyonu önemli ölçüde etkilemektedir.

5.ARAŞTIRMA TASARIMI

Bu çalışmada Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'nde (HMKÜ) yükseköğrenim gören Suriyeli öğrencilerin sosyal, akademik ve eğitim hayatıyla ilgili süreçlerinin bireysel ve yapısal faktörlerin kesişimi belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada öğrencilerin cinsiyet, etnisite, konuştukları dil, yaşadıkları sosyal ortam, aile ortamları, teknoloji kullanımına olan yatkınlıkları, okudukları bölüm, vb. gibi faktörler çalışmanın ön planında tutulmuştur. Çünkü kesişimsel bakış açısına göre bu türden faktörler birbirini etkilemekte ve dönüştürebilmektedir. Bu nedenle araştırmada nitel araştırma tasarımı tercih edilmiştir. Çünkü nitel araştırma tasarımının uygulanma nedenlerinden bir tanesi de sosyal yapılar, bireysel deneyimler ve/veya bunlar arasındaki ilişkileri anlamaktır (Wincher, 2005'ten akt. Glesne, 2013: 52). Nitel araştırma tasarımı ile kişisel tecrübeler ve deneyimler derinlemesine anlaşılmasına çalışılmıştır. Teddlie ve Tashakkori'nin (2020:7) de ifade ettiği gibi nitel araştırmalar anlatı bilgisinin toplanması, analiz edilmesi, yorumlanması ve sunumuyla ilgili teknikleri kapsamaktadır.

5.1.Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi (HMKÜ) bünyesinde okuyan Suriye uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemine ise Fen Edebiyat ve Eğitim fakültelerinin herhangi bir bölümü ve sınıfına devam eden Suriye uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. Hatay, Türkiye genelinde en çok Suriyeli nüfusa sahip illerden bir tanesi olmuştur.

Çalışmada Hatay'ın seçilmesinin başlıca sebepleri arasında Hatay'ın bir sınır şehri ve Suriye'ye de sınırı olması itibari ile Suriye ile belli oranda dil ve kültür benzerliğinin olması vardır. Antakya merkezde yaşayan yerli halkın ana dilinin Arapça olması, Suriye'den gelen insanlarla dil açısından ortak bir payda sağlamaktadır. Bu da sosyal uyum ve entegrasyon süreci açısından göçmen ve mültecilere bir avantaj sağlamaktadır. Dil benzerliği beraberinde kültür benzerliğini de getirmiştir. Ortak kullanılan ifadeler, her iki kültürde de yeri olan yemek kültürü, bazı gelenekler, vb. kültürel bir yakınlık oluşmasında etkili olmuştur. Tüm bu sebepler genel literatürdeki etnisite ve dil konusunda yaşanan zorlukların genel olarak çizdiği çerçeveden farklı bir çerçeve ortaya koyabileceğini düşündürmüştür. Neuman'ın (2011: 232- 234) da ifade ettiği gibi bir olgu farklı toplumsal ve kültürel bağlamlarda farklı şekillerde tezahür edebilir. Böylece dil ve kültür benzerliğinin ortaya çıkaracağı çerçeve ile genel literatür karşılaştırıldığında uyum ve entegrasyona yönelik daha kapsamlı bir bakış açısının elde edilebileceği düşünülmüştür.

Çalışmada nitel araştırma tasarımlarında en sık tercih edilen iki örneklem tercih edilmiştir. Bunlardan birisi amaçlı örneklem diğeri ise kartopu örneklemedir. Amaçlı örneklem, belirli bir amaç doğrultusunda ele alınan konuyla ilgili olarak görüşülecek kişilerin daha önceden düşünülüp planlanmasıdır (Punch, 2005: 183). Aynı zamanda Suriyeli öğrencilerin birbirleri ile kendi aralarında iletişim kurması ve birbirlerini tanınması, araştırma sırasında kartopu örneklemesinin kullanılmasını da gerekli kılmıştır. Böylece ilk anahtar kişiyle kurulan güven bağı diğer görüşmecileri bulmada da kolaylık sağlamış ve aynı zamanda araştırmacıya zaman kazandırmıştır.

5.2.Araştırma Soruları

- HMKÜ'de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler farklı sosyal kimlikler açısından (etnik, sınıf, toplumsal cinsiyet) eğitim sürecini nasıl deneyimlemektedir? Bu sosyal kimliklerin kesiştikleri ve birbirini etkiledikleri (yeniden ürettikleri) noktalar nelerdir?
- HMKÜ'de öğrenim gören öğrenciler taşıdıkları sosyal kimliklere dair herhangi bir eşitsizlikle karşılaşmışlar mıdır? Kesişimsellik perspektifinden bu eşitsizliklerle nasıl mücadele etmişlerdir?
- Türkiye'de yaşayan Suriyeli öğrencilerin kendileri ve aileleri pandemi döneminde uzaktan eğitimle ilgili nasıl bir deneyim yaşamışlardır? Etnik köken veya ekonomik durum dijital eşitsizliklerle kesişmiş midir? Kesişimsellik açısından dijital eşitsizlere dair nasıl bir perspektif ortaya çıkmaktadır?

5.3.Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan araştırma tekniklerinden derinlemesine mülakat tekniği tercih edilmiştir. Derinlemesine görüşmeler zengin ve değerli veri elde etmeyi sağlamaktadır. Araştırılan sosyal grubun gerçekliğe ilişkin algılarını, gerçekliği nasıl anlamlandırdıklarını, tanımladıklarını ve inşa ettiklerini anlamaya yardımcı olmaktadır (Punch, 2005: 169). Bu kapsamda araştırmacı tarafından literatür taraması sonrası oluşturulan problem cümlelerine ilişkin açık uçlu sorular oluşturulmuştur. Bu açık uçlu sorular ise yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanarak görüşmelere başlanmıştır. Toplamda 13 kişi ile ortalama 45-50 dk. süren mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

6.BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde yapılan saha araştırması ve mülakatlar sonucunda elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Bulgular bölümü kendi için de başlıklara ayrılmış olup, ilk olarak demografik bulgulara yer verildikten sonra, diğer bölümlerde araştırmanın analizi sırasında ortaya çıkan temalara yer verilmiştir. Araştırmada tematik analiz yapılmış olup, bu temalar demografik bulgulardan sonra bulgular bölümünün alt başlıkları olarak ifade edilmiştir.

6.1. Demografik bulgular

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen demografik bilgilere yer verilmiştir. Tablo 1 görüşmecilerin temel özelliklerini göstermektedir.

Tablo 1: Demografik Özellikler

İsim	Yaş	Cinsiyet K/E	Medeni hâli/Çocuk Sayısı	Şehir	Yıl	Okuduğu Bölüm	Sınıf	Üniversiteye Giriş Şekli	Hane Büyüklüğü
K1	25	E	Evli/2Ç	Halep	2014	Kimya	2	Yatay geçiş	4 kişi
K2	21	K	Evli/1Ç	Hama	2012	Fen Bilg. Öğr.	3	YÖS	5 kişi
K3	21	K	Bekâr	Hama	2012	Sınıf Öğr.	3	YÖS	10 kişi
K4	26	K	Evli/1Ç	Humus	2014	İng. Dili & Edeb.	2	Yatay geçiş	3 kişi
K5	24	E	Bekâr	Humus	2016	İng. Dili & Edeb.	4	Yatay geçiş	2 kişi
K6	22	E	Bekâr	Lazkiye	2012	İngilizce Öğrt.	3	YÖS	7 kişi
K7	25	K	Bekâr	İdlib	2015	İng. Dili & Edeb.	1	Yatay geçiş	6 kişi
K8	26	K	Evli/1Ç			Sınıf Öğr.	3	Yatay geçiş	5 kişi
K9	22	E	Bekar	Hama	2013	Sınıf Öğr.	2	YÖS	8 kişi
K10	22	K	Evli/1Ç	İdlib	2012	Sınıf Öğr.	3	YÖS	3 kişi
K11	34	K	Evli/3Ç	İdlib	2012	İng. Dili & Edeb.	1	Yatay geçiş	5 kişi
K12	24	K	Evli/2Ç	Lazkiye	2012	Sınıf Öğr.	4	YÖS	9 kişi
K13	19	K	Bekâr	Halep		Türkçe öğr.	4	YÖS	8 kişi

Örneklemin demografik özelliklerine bakıldığında 13 kişiden 9'u kadın, 4'ü erkektir. Bunların 7'sinin evli ve çocuklu, 6'sının bekâr olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre dağılımına bakıldığında ise evlilerin biri hariç diğerlerinin kadın olduğu dikkat çekmektedir. Örneklemin yaşlarının ise 19-34 arasında değiştiği görülmektedir. Suriye'deyken yaşanan şehirlere bakıldığında, örneklemin Humus, Hama, Lazkiye ve İdlib civarlarından göç ettiği görülmektedir. Göçlerin ise ağırlıklı olarak 2012-2014 yılları arasında gerçekleştiği öğrenilmiştir. Örneklemin 8'i eğitim fakültesinde, 5'i ise fen edebiyat fakültesinde eğitim görmekte olup, 7'si YÖS ile, kalanı yatay geçiş ile üniversite eğitimine başlamıştır.

6.2. Nereden Nereye: Değişen Sınıfsal ve Ekonomik Durum

Araştırmaya katılan öğrencilerin göç öncesi ve sonrasına göre ekonomik durum ve sınıfsal konumlarında köklü bir değişimin olduğu ortaya çıkmıştır. Kendi vatanlarında ekonomik açıdan rahat oldukları, Türkiye'ye olan göç sonrası bu durumun tersine döndüğü görülmüştür. Ekonomik durumdaki bu değişimin eğitim sürecine olan etkileri de kaçınılmaz olmuştur.

“Suriye'deyken ekonomik durumumuz çok iyiydi. Babam makine mühendisiydi eve çok iyi para kazanıyordu. Ayrıca İdlib'te herkes tarımla uğraşılıyor. Herkesin, bütün insanların tarlası var. Bizim de vardı. Yani hem tarlamız vardı hem de babam çalışıyordu. Bu nedenle bizim oradaki ekonomik durumumuz çok iyiydi. Ama burda işler değişti. Nereden nereye” (K7, K, 25).

“Babam Halep tüccarlarından biriydi. İki fabrikası vardı; bir iplik ve bir tekstil fabrikası. Şimdi burada bu durumu hayal bile edemiyoruz. Durumumuz burada eskisi gibi iyi değil. O günleri çok özledim” (K1, E, 25).

“Şimdi burada herkes çalışmak zorunda. Yoksa geçinemiyoruz. Suriye’deyken sadece babam ve abim çalışırdı. O zaman her şeyimiz vardı. Şimdi burada dersler için bilgisayar bile alamıyoruz. Telefonda dersleri takip ediyorum. Bu da benim için çok zor oluyor.” (K13, K, 19).

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere, kendi vatanlarında ailelerinin düzenli işleri olan öğrencilerin göç sonrasında eğitim hayatlarına da yansıyan ekonomik bozulmalarla karşılaştıkları görülmüştür. Çalışmaya katılan örneklemin yaşadığı bu durum, geçmişten bugüne, yerinden edilen veya bir şekilde göç etmek zorunda kalan pek çok insanın deneyimlediği durumlardan bir tanesidir.

6.3. Akademik ve Sosyal Hayattaki Dil Farklılığı: Dışarıda Arapça, Okulda Türkçe

Göçle ilgili çalışmalarda ortaya çıkan en temel olgulardan bir tanesi ev sahibi toplum ile göç eden toplumun sahip olduğu dil farklılığıdır. Dil farklılığı göçmenlerin iş bulma süreçleri ve ekonomik yaşantısını etkilediği kadar sosyal ve akademik uyumunu da etkileyen birincil faktörler arasındadır. Fakat çalışmanın evreninin Hatay ilini kapsıyor oluşu, genel literatürün aksine, burada farklı bir tablonun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Çünkü göç eden topluluk ile ev sahibi topluluk arasında geçmişten bugüne taşınan birtakım benzerlikler ve akrabalıklar söz konusudur. Bunların başında da Hatay’ın kendi nüfusunun büyük çoğunluğunun ana dilinin Arapça olması gelmektedir. Bunun yanı sıra konuşulan dilden, yapılan yemeklere kadar Arap ve Orta Doğu kültürü ile benzerliklerin olduğu söylenebilir. Bu ortaklık günlük hayatta birtakım imkânları, avantajları ve kolaylıkları beraberinde getirirken, eğitim ve akademik hayatta ise durumun biraz daha farklı olduğu ortaya çıkmıştır.

“Oturdığımız yerde Arapça konuşanlar var. Alışveriş yaptığımız yerlerde var. O konuda daha rahattım ama ilk defa Türk öğrenci ve hocalarla bir araya gelmişim. Okuldayken diğer arkadaşlarla konuşmaktan biraz çekiniyordum. Farklı bir duyguya girdim. Sonrasında alışmaya başladım yavaş yavaş.” (K6, E, 22).

“Derlerde çok zorluk çekiyorduk. Dersten ağlayarak çıktığım oluyordu. Bu benim içime kapanmama sebep oldu. Ama baktım ki dışarıda mesela markette Arapça bilen, otobüste Arapça konuşan insanlar var. Bunu görünce kendimi daha iyi hissediyordum. Ama okulda her şey benim için daha zordu.” (K2, K, 21).

6.4. Kampüs Hayatı ve Mülteci/Göçmen Olmak

Dil ortaklığının sosyal hayatta sağladığı kolaylıklar akademik hayat için geçerli değildir. Buna göre, eğitim hayatında dil farklılığı aşılması gereken zorluklardan bir tanesidir. Ayrıca, akademik hayattaki dil farklılığının vermiş olduğu zorluklar kampüs içerisindeki sosyal hayatı da aynı doğrultuda etkilemektedir. Bu nedenle göç etmiş öğrenciler kendi sosyal kimliklerine uygun arkadaşlıkları tercih etmektedirler.

“İlk önce kendim gibi Suriyeli öğrencilerle arkadaşlık etmek istedim. Zaten buna mecburdum. Çünkü Türk öğrenciler bize pek yakınlaşmadılar. Uzak duruyorlardı. Sadece biz onlara bir şey sormak istediğimizde cevap veriyorlardı ama kendiliğinden bizimle konuşmuyorlardı... Fakat sınıfa girdiğimde pek dışlanma hissetmedim. Yani dışlanmadılar ama uzak durdular. Yemekhaneye veya ders aralarında dışarıya hep Suriyeli öğrencilerle çıkarım. Türkler de kendi gibi Türk olanlarla gidiyorlar buralara. Okul dışında zaten hiçbir Türk öğrenciyle görüşmüyorum. Böyle bir yakınlaşmamız olmadı.” (K9, E, 22).

“Hocalara gidip bir şey soramazdım hiç. Birkaç Türk arkadaşımın not istediğim oldu ve onlar da sağ olsunlar verdiler notlarını... Dersler bitince eve gidiyorum. Çekingen de bir insanın. Diğerleriyle pek ilişki kuramıyorum. Benim dil açısından da eksikliğim vardı. Bir konuşma açılırsa ne diyeceğimi bilemem diye çekiniyordum. İlk senem böyle geçti genel olarak. İkinci ve üçüncü sınıf daha rahat oldu tabii.” (K6, E, 22).

“Okulda sadece kendim gibi olanlarla konuşuyorum. Çünkü öyle rahat oluyorum. Bu benim derslerimi de etkiliyor. Kendimi yabancı görüyorum. Sadece derse, oradan sonra eve gidiyorum. Başka bir şey yok. Bazen okula gelmek istemiyorum. Bazen moralim bozuluyor, dersi dinleyemiyorum.” (K8, E, 26).

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı gibi, akademi ve kampüs hayatında mülteci veya göçmen olmak birtakım dezavantajlara sebep olmaktadır. Çünkü kampüs hayatına uyum sağlamak aynı zamanda akademik hayatı da etkilemektedir. Yabancı hissetme, akademik hayatı a olumsuz etkileyen faktörler arasındadır.

6.5.Eğitimde Fırsatlar ve Sınırlılıklar: Covid-19 Pandemisi ve Uzaktan Eğitim

Covid-19 pandemisinin başlaması ile Türkiye’de yaklaşık iki yıl boyunca dersler uzaktan eğitim ile devam etmiştir. Bu durum öğrencilerin eğitim hayatında hem bir avantaja hem de dezavantaja dönüşmüştür.

“Online eğitim süreci çok iyi oldu benim için. Evli olduğum için. Benim bebeğim de var. Onun için daha iyi oldu benim için. Çünkü uzaktan her şeyi öğrenebiliyorum. Derse girdiğimde mesela bazen babası alıyor çocuğumu. Evdeki başka kişilere de verebiliyorum bakmaları için bebekli öğrenciler için bence uzaktan eğitim daha iyi oldu.” (K4, K, 26).

“Online eğitimde çok sıkıntı yaşadım. Çünkü Suriye’de bir bilgisayara ihtiyaç duymadım. O yüzden hiç bilgisayarım olmadı. Bilgisayarla burada tanıştım. Çok geç tanıştığım için klavyeyi kullanma hızım çok yavaştı. Sınav haftası hiç masadan kalkamadım ve bundan dolayı boyun ve omuz ağrısı yaşadım.” (K11, K, 34).

“Evde toplamda üç öğrenciyiz ve sadece bir bilgisayarımız var. Onu da çok zor aldık. Burada bilgisayarlar çok pahalı. Hatta babam Suriye’de gidip alıp gelmeyi düşündü ama sonra vazgeçtik. Bana telefon aldık. Kardeşimle ben telefonda giriyoruz derslere. Abim de bilgisayardan. Bazen ben de alıyorum bilgisayarı. Böyle her şey çok karışık oluyor. Çok zorlanıyoruz.” (K3, K, 21).

Uzaktan eğitim dijital aletlere ve internete erişimi kısıtlı olan pek çok kesimi olumsuz etkilemiştir. Göçmen ve mülteci statüsündeki öğrenciler ise bu durumdan olumsuz etkilenen kesimler arasındadır. Buradaki olumsuzluk, görüşmeci ifadelerinden de anlaşılacağı üzere sadece ekonomik yetersizlikten kaynaklanmamaktadır. Ev ortamının getirdiği birtakım kısıtlılıklar da ekonomik anlamdaki yetersizliğe eklenmiştir. Böylece uzaktan eğitim bazı öğrenciler için oldukça zorlu bir mücadele alanı haline gelmiştir. Fakat öte yandan bu durumun sağladığı avantajları da göz ardı etmemek gerekmektedir. Çünkü özellikle bebeği olan kadın öğrenciler, uzaktan eğitim için daha olumlu ifadeler kullanmıştır.

7.SONUÇ

Eğitim ve göç alanında farklı bir perspektif sunmaya çalışan bu çalışma kesişimsellik yaklaşımını hem bir kavramsal çerçeve hem de analitik bir araç olarak ele almaktadır. Böylece göçmen, mülteci veya sığınmacı geçmişine sahip üniversite öğrencilerinin şu anda içerisinde buldukları akademik ve sosyal konumu kesişimselliğin sunduğu bir gözlükle, çok boyutlu olarak tartışmaya açmaktadır. Çünkü öğrencilerin gerek akademik başarılarında gerekse kampüs içi ve dışı sosyal hayatlarında ev sahibi toplulukla olan uyumunda mülteci geçmişine sahip olmanın, ekonomik durumun, toplumsal cinsiyetin ve dijital bölünmenin kesişerek farklı farklı deneyimler ortaya çıkardığını ele almaktadır. Çalışma, mülteci olmak veya kadın/ erkek olmak, vb. gibi sosyal kategorilerin tek başlarına eğitimdeki dez(avantajları) açıklamakta yeterli bir bakış açısı sağlayamayacağını ileri sürmektedir. Çalışmanın sonuçlarına teori açısından bakıldığında, tıpkı genel literatürün belirttiği gibi, bu çalışmada da erkek ve mülteci olmanın kesişiminin eğitimde bir tür dezavantaja ve eşitsizliğe sebep olduğu görülmüştür. Çünkü ataerki toplumsal özelliklerin ağır bastığı Suriye toplumunda kadınların genellikle ev içerisinde, erkeklerin ise kamusal alanda daha aktif olduğu söylenebilir. Bu nedenle de erkeklerin okumak yerine bir işte çalışmak zorunda olduğu, kadınların ise hem aile hayatını ve anneliği hem de öğrenciliği bir arada deneyimlediği görülmüştür.

Erken yaşta evliliğin toplumsal olarak Suriye’de yaygın olduğu düşünüldüğünde kadın öğrencilerin evli ve çocuklu olmaları da şaşırtıcı değildir. Burada da toplumsal cinsiyetin eğitimde erkekler açısından yarattığı dezavantajın yanı sıra kadınların genellikle birlikte öğrenciliği bir arada yürütmek zorunda olması kadınlar açısından dezavantaja sebep olmaktadır. Tüm bunlar dil yetersizliği ile kesiştiğinde, yaşanan bu dezavantajlılığın katmerlendiği, birbirini etkilediği görülmektedir. Sonuç olarak ev sahibi toplumla aynı ortamda, eşit bir şekilde eğitim alıyor olmak, göç eden grup açısından aynı zamanda eşitsizliklerle karşı karşıya kalmalarına da sebep olmaktadır. Bu nedenle Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadığı eşitsizlikleri sadece mülteci/ göçmen olmaya bağlı açıklamak yetersiz kalacaktır.

Covid-19 pandemisinin ortaya çıkardığı sosyal ortam ise eğitimde göçmen olmakla ilgili ayrı bir tartışma kapısını aralamaktadır. Çünkü pandemi döneminde dijital teknolojilere olan bağlılık bir zorunluluk halini almıştır. Oysa toplumun her kesimi açısından dijital teknolojilere ulaşmak her zaman kolay bir şey değildir. Özellikle de bu çalışmada olduğu gibi göç etmiş bir sosyal grubun bu konuda daha dezavantajlı olduğu görülmektedir. Bu durum sadece göçmenlerin ekonomik yetersizliklerinden kaynaklanmamaktadır. Fakat aynı zamanda bu yetersizliğe, var olan teknolojiyi kullanabilme becerisi ve bilgisi de eklenmektedir. Çalışmanın bulgular kısmında yer alan görüşmeci söylemlerinden anlaşılacağı üzere, bazı Suriyeli öğrencilerin bilgisayar teknolojilerine pek fazla alışık olmadığı görülmektedir. Bu durum eğitim fırsatlarına erişmede başlı başına bir eşitsizliğe sebep olmaktadır. Aynı zamanda Suriyeli öğrencilerin aile ortamları da bu yetersizlikle birlikte ele alındığında, pandemi döneminde uzaktan eğitimin bazı mülteci/göçmen öğrenciler için yine dezavantajlar yarattığı gözlemlenmiştir. Fakat burada şunu da belirtmek önemlidir ki, özellikle anne olan öğrenciler için uzaktan eğitim aynı zamanda avantajlar da sağlamıştır.

Sonucu birkaç cümle ise kısaca toparlayacak olursak, farklı sosyal kategoriler ve kimlikler bir kimsenin içerisinde bulunduğu toplumsal konumu anlamada tek başına yeterli değildir. Bu nedenle mülteci/göçmen öğrencilerin akademik ve sosyal uyumu da sadece etnik veya ırki kökenlerine bağlı olarak açıklanamaz. Bu sosyal grubun toplumsal cinsiyeti, aile düzeni, ekonomik durumu, yaşadıkları ev ortamı, vb. faktörler birbirlerini etkileyerek akademik entegrasyonu yeniden üretmektedirler. İşte kesişimsellik yaklaşımı bu yeniden üretimin görülmesini sağlayan analitik bir araçtır. Bu nedenle göç ve eğitim çalışmalarına çok boyutlu bir kavramsal çerçeve sunmaktadır.

KAYNAKÇA

Akkaya, A. Y., Çilingir, G. A. Ve Levent, G. T. (2018). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’ndeki Suriyeli Öğrencilerin Akademik Sorunları Üzerine Bir Çalışma. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 413-448. Doi:10.21560/Spd.Vi.447969.

Al-Almadani, D. S. (2018). Syrian Refugee Studen An Refugee Students' Acadmic And Socı Cadmic And Social Experınces In American Public Schools. College Of Education Theses And Dissertations. 129. https://Via.Library.Depaul.Edu/Soe_Etd/129.

Collins, P. H. And Bilge, S. (2020). Intersectionality. Cambridge: Polity Press.

Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing The Intersection Of Race And Sex: A Black Feminist Critique Of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory And Antiracist Politics. University of Chicago Legal Forum, 189, 139–167.

Dryden-Peterson, S. (2015). The Educational Experınces Of Refugee Children İn Countries Of First Asylum. Washington, D. C.: Migration Policy Instutite.

Gandolfi, E., Ferdig, R. E. And Kratoski, A. (2021). A New Educational Normal An Intersectionality-Led Exploration Of Education, Learning Technologies, And Diversity During COVID-19. Technology İn Society 66 (2021) 101637. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2021.101637>.

Gillborn, D. and Mirza, H. (2000). Education inequality: Mapping race, class and gender: A synthesis of research evidence, London. Office for Standards in Education.

- Glesne, C. (2013). Nitel Araştırmalara Giriş (Çev. Eds. Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gross, C., Gottburgsen, A., And Phoenix, A. (2016). Education Systems And İntersectionality in Education Systems And Inequalities: International Comparisons (Eds.) Andreas Hadjar And Christiane Gross. Great Britain: Policy Press.
- Kaya, M. Ve şahin, H. (2021). Harran Ünıversıtesi'ndeki Suri-yeli Öğrenci-leri-n Akademi-k Entegrasyon Süreçleri-n-in Anal-izi. İnsan ve Toplum Dergisi, DOI: 10.12658/M0627.
- Neuman, W. Lawrence (2011). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel Ve Nicel Yaklaşımlar I. Cilt (Çev: Sedef Özge). İstanbul: Yayın Odası Yayıncılık.
- Nichols, S. And Stahl, G. (2019): Intersectionality İn Higher Education Research: A Systematic Literature Review. Higher Education Research & Development, DOI: 10.1080/07294360.2019.1638348.
- Punch, K. F. (2005). Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel Ve Nitel Yaklaşımlar (Çev.: Dursun Bayrak, H. Bader Arslan Ve Zeynep Akyüz,). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- T. C. Göç İdaresi (2021). Uyuđu Göre Öğrenci Sayıları Raporu. 22. 02. 2021.
- Teddlie, C. ve Tashakkori, A. (2020). Karma Yöntem Araştırmalarının Temelleri (çev. Ed.: Yüksel Dede ve Selçuk Beřir Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tefera, A. A., Powers, J. M. And Fischman, G. E. (2018). Introduction: Intersectionality in Education: A Conceptual Aspiration and Research Imperative. *Review of Research in Education*, Vol. 42, pp. vii-xvii. DOI: 10.3102/0091732X18768504.
- UNICEF (2019). Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Çocukların Eğitimine İlişkin İstatistik Raporu.<https://www.unicef.org/turkiye/media/10711/file/Ge%C3%A7ici%20koruma%20alt%C4%B1ndaki%20%C3%A7ocuklar%C4%B1n%20e%C4%9Fitim%20istatistikleri.pdf>.